

Fíggjarmálaráðið

Løgtingið

Dagfesting: 2. november 2017
Mál nr.: 15/00276-6
Málsviðgjørt: HKV

Løgtingsmál nr. xx/2017: Uppskot til løgtingslóg um javningarprosent til almannaveitingar

Uppskot til Løgtingslóg um javningarprosent til almannaveitingar

§ 1. Fyri hvørt ár verður roknað eitt javningarprosent, sum verður nýtt til at javna ymiskar upphæddir í almannelógggávuni.

§ 2. Javningarprosentíð fyri komandi árið verður útroknað sum miðaltalið av: 1) prosentvísu broytingini í lønarkarminum hjá Fíggjarmálaráðnum í tólv mánaðar skeiðnum, sum endaði 1. oktober í inniverandi ári, og: 2) prosentvísu broytingini í brúkaraprístalinum 3. ársfjórðing í inniverandi ári, í mun til 3. ársfjórðing árið fyri.

Stk. 2. Er roknaða javningarprosentíð hægri enn prosentvísa broytingin í lønarkarminum hjá Fíggjarmálaráðnum, verður javningarprosentíð sett til prosentvísu broytingina í lønarkarminum.

Stk. 3. Er roknaða javningarprosentíð minni enn null, verður javningarprosentíð sett til null.

§ 3. Landsstýrismaðurin ásetir við kunngerð javningarprosentíð fyri komandi árið í seinasta lagi 1. november.

§ 4. Landsstýrismaðurin kann áseta nærri reglur fyri útrokningini av javningarprosentinum, harundir reglur, sum taka atlit til broytingar í hagtalsgrundarlagnum fyri útrokningini av javningarprosentinum.

§ 5. Henda løgtingslóg kemur í gildi 1. januar 2020.

Kapittul 1. Almennar viðmerkingar

1.1. Orsökir til uppskotið

Uppskotið er partur av pensjónsnýskipanini, sum ætlanin er at seta í verk frá 1. januar 2020.

Hetta er eitt uppskot til eina nýggja lóg, sum skal áseta eitt árligt prosent, sum flest allar almennar veitingar og almennar pensjónir árliga skulu javnast eftir. Hetta uppskotið fevnir sostatt um væl meira enn bara fólkapensjónina.

Uppskotið er, sum sagt, partur av pensjónsnýskipanini og er so statt eitt í eini røð av lógaruppskotum, sum fara at broyta og betra um pensjónsskipanina.

Um pensjónsnýskipanina

Høvuðsendamálini við pensjónsnýskipanini eru:

1. At tryggja øllum eina góða pensjón

Øll tey, ið hava lítla ella onga inntøku framíhjá, fara at fáa meira at liva av. Eisini verður móguleiki fyri at fáa framskundaða pensjón, soleiðis at tey, ið eru kropsliga ella sálarliga slitin av arbeiðsávum, kunnu fara frá, áðrenn tey náa fólkapensjónsaldur.

2. At eggja fólki at arbeiða eftir pensjónsaldur

Tey, ið ynskja at arbeiða eftir pensjónsaldur fara at kunna velja at útseta fólkapensjónina, og afturfyri fáa hægri pensjónsútgjald, tá farið verður á pensjón. Eisini lækkar mótrokningarprocentið í viðbótini úr 60% niður í 40%, samstundis sum mótrokning millum hjún verður strikað.

3. At styrkja búskaparliga haldførið

Pensjónsaldurin hækkar ½ ár í 2025 og síðan aftur ½ ár í 2030. Síðan verður sett í verk ein skipan, har pensjónsaldurin verður treytaður av gongdini í miðal lívsævi hjá fólki, ið hava nátt fólkapensjónsaldur. Almannapensjónin verður í størri mun lagað til aðra inntøku, og land og kommunur fáa fleiri skattainntøkur so hvørt talið av pensjónistum hækkar við tað at útgjaldið úr Samhaldsfasta hækkar og fleiri fara at fáa pensjónsviðbót, ið bæði verða skattað við útgjald.

Nærri kunning um samlaðu pensjónsnýskipanina er í hjálagda Fylgiskriv 2 “Trygg og varandi pensjónsskipan”.

1.2. Galdandi lóggáva

Tær veitingar, sum ætlanin er at javna eftir hesari lógini, verða í dag javnaðar eftir lóg um áseting og javning av almannaveitingum. Seinastu árin hefur ikki verið javnað eftir nøkrum fóstum leisti. Heldur hefur tað verið soleiðis, at skiftandi landsstýri hava ásett javning árliga. Javnað hefur verið summi ár, og onnur ár hefur ongin javning verið. Viðhvørt hefur javningin av einstøkum veitingum verið stór, meðan aðrar veitingar ikki hava verið javnaðar. Talan hefur sostatt verið um árligar raðfestingar.

Tær upphæddir, ið eru fevndar av lóg um áseting og javning av almannaveitingum eru:

Løgtingslóg um almannapensjónir o.a.:

- Grundupphædd av fólkapensjón
- Grundupphædd av fyrítíðarpensjón
- Viðbót av fólkapensjón
- Viðbót av hægstu fyrítíðarpensjón
- Viðbót av miðal fyrítíðarpensjón
- Viðbót av lægstu fyrítíðarpensjón
- Eyka viðbót til lægstu fyrítíðarpensjónistar
- Hjálparviðbót
- Røktarviðbót
- Avlamisviðbót/avlamisveiting
- Frádráttarfrí inntøkuupphædd fyri fólkapensjónistar
- Frádráttarfrí inntøkuupphædd fyri fyrítíðarpensjónistar

Løgtingslóg um viðbót til ávísar pensjónistar v.fl.:

- Viðbót til ávísar pensjónistar (brennistuðul)

Løgtingslóg um barnagjald til einsamallar upphaldarar v.fl.:

- Barnagjald sbrt. § 5
- Gjald í sambandi við føðing eftir § 6, stk. 1
- Gjald til upphald tveir mánaðir áðrenn og ein mánað aftaná føðing eftir § 6, stk. 1
- Barnagjald sbrt. § 15, stk. 1 og 2
- Økt barnagjald sbrt. § 15, stk. 3
- Barnaískoyti sbrt. § 19a

1.3. Endamálið við uppskotinum

Endamálið við uppskotinum er at gera skipanina við javning meira tíðarhóskandi, og at fáa javningina av almennum veitingum í eina fasta legu.

Sambært uppskotinum skulu almennu veitingarnar javnast við miðal av lönargongdini og prísgongdini. Hetta hevur við sær, at upphæddirnar fara at fylgja betur við gongdini í prísstøðinum og lönarstøðinum enn nú. Eisini gerst javningin støðug og gjøgnumskygd í mun til seinnu árinum, har javningin hevur verið heldur tilvildarlig.

Ætlanin við uppskotinum er, at allar almennar veitingar verða javnaðar á hvørjum ári við einum og sama javningarprosentum, sum fylgir vøkstrinum í prístalinum og lönarlagnum í føroyska samfelagnum. Hetta hevur við sær, at borgari, sum fær almenna veiting, fær part í vøkstrinum, tá ið vøkstur er í prístalinum og lönarlagnum.

Uppskotið hevur eisini við sær, at tað ikki so ofta fer at verða neyðugt hjá politisku myndugleikunum at taka støðu til upphæddirnar. Roknast kann við, at longri áramál kunnu ganga, áðrenn tað verður neyðugt hjá politisku myndugleikunum at endurskoða støddina á almennu veitingunum.

Skotið verður upp at javnað verður árliga við miðal av lönarvøkstri og prísvøkstri.

Sum lönarvøkstur verður brúktur vøkstrinum í almennu lönunum, tað vil siga, árligi prosentvøksturinum í almenna lönarkarminum sambært avtalum millum Fíggjarmálaráðið og fakfeløgini á almenna arbeiðsmarknaðinum. Hetta er tað talið, sum almenna lönin veksur við í meðal.

Sum prísvøkstur verður brúktur árligi vøkstrinum í brúkaraprístalinum hjá Hagstovu Føroya. Hetta er prísvøksturinum á teimum vørum, sum vanlig húsarhald keypa. Tað vil siga, at árligi vøksturinum í brúkaraprístalinum vísur, hvussu nógv prosent meiri eitt vanligt húsarhald skal rinda fyri sínar vørrur. Fyri at keypiorkan skal verða varðveitt, má ein veiting sostatt í minsta lagi vaksa við brúkaraprístalinum.

Lönarvøksturinum er vanlig – i hvussu er sæð yvir longri áramál – hægri enn prísvøksturinum. Hetta hevur við sær, at almennu veitingarnar sum frálíður koma at vaksa við prísvøkstrinum og eitt sindur afturat. Hetta hevur við sær, at umframt at keypsorkan verður varðveitt, so fáa tey sum fáa almenna veiting, harumframt eisini lut í sjálvum búskaparvøkstrinum.

Veitingarnar fara tó ikki at minka í teimum vørum, tá ið miðalvøksturinum í prístalinum og lönarlagnum er negativur. Hetta kann millum annað koma fyri um stórt fall er í oljuprísinum ella rentuni á húsalánum. Í hesum vørum verður javningin sett til null. Uppskotið hevur sostatt ongantíð við sær lækking í almennu veitingunum.

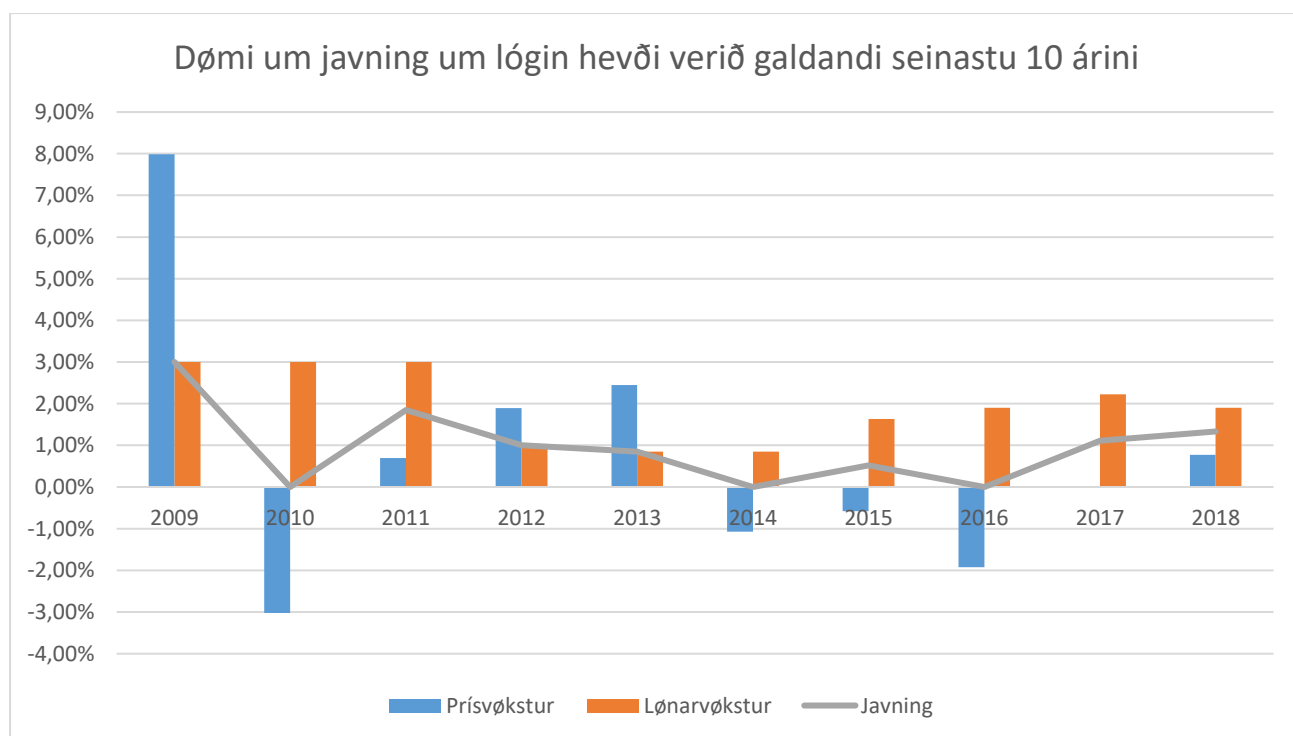
Í teimum vørum har prístalið veksur skjótari enn almennu lönirnar, verður javningin ásett til lönarvøksturinum. Uppskotið hevur sostatt ongantíð við sær, at veitingarnar vaksa skjótari enn lönirnar.

Dømir um javning

Fyri at lýsa, hvussu uppskotið verður í verki, verður niðanfyrri hugt at, hvat javningin hevði verið, um lógin hevði verið galdandi seinastu 10 árin.

Frá: 3. ársfj.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Til: 3. ársfj.	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Prísvøkstur	7,99%	-3,03%	0,69%	1,89%	2,45%	-1,07%	-0,58%	-1,93%	0,00%	0,77%
Frá: 1. okt.	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Til: 1. okt.	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Lønarvøkstur	3,00%	3,00%	3,00%	1,00%	0,85%	0,85%	1,63%	1,90%	2,23%	1,90%
Miðalvøkstur	5,49%	-0,01%	1,85%	1,45%	1,65%	-0,11%	0,52%	-0,01%	1,11%	1,33%
Frá: 1. jan.	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Javning	3,00%	0,00%	1,85%	1%	0,85%	0,00%	0,52%	0,00%	1,11%	1,33%

Til dømis vildi javningin frá 1. januar 2018 verið 1,33%. Hetta er tí, at prísvøksturin frá 3. ársfjórðingi í 2016 til 3. ársfjórðing í 2017 var 0,77%, og almennu lønirnar vuku við 1,9% frá 1. okt. 2016 til 1. okt. 2017. Miðal av 0,77% og 1,9% er 1,33%.

Í 2016 vildi javningin verið 0%. Hetta er tí, at prísfallið á 1,93% er størri enn lønarvøksturin á 1,90%. Miðal er sostatt -0,01%. Men lógaruppskotið sigur, at er roknaða javningarprosentíð minni enn null, verður javningarprosentíð sett til null. Sama hevði gjørt seg galdandi fyri javningarprosentíð í 2014 og 2010.

Árin 2009, 2012 og 2013 vildi javningarprosentíð verði tað sama sum lønarvøksturin. Hetta er tí, at prísvøksturin var størri enn lønarvøksturin tey árin. Lógaruppskotið sigur, at er roknaða javningarprosentíð hægri enn prosentvísa broytingin í lønarkarminum hjá

fíggjarmálaráðnum, verður javningarprosentíð sett til prosentvísu broytingina í lønarkarminum.

1.4. Samandráttur av nýskipanini við uppskotinum

Samanlagt hevur uppskotið við sær, at farið verður undir at javna allar almennar veitingar árliga eftir einum føstum leisti. Javnað verður árliga við miðal av prís- og lønarvøkstri undanfarna árið.

Talan er á ein hátt um eitt nýbrot í føroyskari almennalóggávu. Tí higartil hevur ongin skipan verið, sum tryggjar eina støðuga javning av almennum veitingum sambært búskapargongdini í samfelagnum.

Higartil hevur í staðin verið talan um eina meira tilvildarluga javning, sum hevur verið merkt av árligum fíggjarpolitiskum raðfestingum. Javnað hevur verið summi ár, og onnur ár hevur ongin javning verið. Viðhvørt hevur javningin av einstøkum veitingum verið stór, meðan aðrar veitingar ikki hava verið javnaðar. Hetta hevur eisini verið við til at skeikla tann natúrliga munin, sum eigur at verða millum ymisku veitingarnar.

Uppskotið fer at hava við sær størri tryggleika fyri tey, sum móttaka almennar veitingar. Tey fáa nú størri vissu fyri, hvussu teirra veiting fer at verða frameftir.

Uppskotið hevur tó ikki við sær, at tað nú ikki longur skulu fremjast broytingar í støddini á einstøku almennu veitingunum frameftir. Men tað fer nú at verða meira greitt fyri móttakaran, og eisini skattgjaldaran, nær talan er um veruligar hækkingar, og nær talan einans er um eina vanliga javning.

1.5. Ummæli og ummælissskjal

Umframt at uppskotið verður lagt til almenna hoyring á heimasíðuni hjá Føroya Landsstýri, verður uppskotið eisini sent beinleiðis til eina røð av hoyringsspørtum. Fyri eitt samlað yvirlit yvir hoyringsspartar verður víst til Fylgiskriv 2 “Trygg og varandi pensjónskipan”.

Kapittul 2. Avleiðingarnar av uppskotinum

2.1. Fíggjarligar avleiðingarnar fyri land og kommunur

Uppskotið hevur fíggjarligar avleiðingar fyri land og kommunur. At veitingarnar hækka økir um almennu útreiðslurnar, og økir eisini um skattainntøkurnar hjá landinum og kommununum, í teimum førum, tá talan er um skattskyldugar veitingar.

Við verandi lønarvøkstri og prísavøkstri vildi verið javnað við 1,33% frá 1. januar 2018. Samlaðu veitingarnar, ið verða javnaðar sambært uppskotinum, vóru sum víst niðanfyri, 793 mió. kr. í 2016. Um lógin var galdandi, og javnast skuldi komandi ár, vildi samlaði kostnaðurin fyri landskassan sostatt verið 10,5 mió. kr.

<i>Mi. kr.</i>	<i>Roknskapur 2016</i>	<i>Javning á 1,33%</i>
Fólkapensjón	486	6,5
Fyritíðarpensjón	260	3,5
Viðbót til ávísar pensjónistar	31	0,4
Aðrar veitingar	16	0,2
Tilsamans	793	10,5

Gjørt verður tó vart við, at sum frálíður hevur javningin ikki við sær nakran veruligan meirvøkstur í útreiðslunum í mun til í dag. Tí talan er um upphæddir, sum ikki kunnu standa í stað sum frálíður, hesir mugu onkursvegna fylgja við prís- og lønargongdini. Talan verður tí heldur um, at útreiðsluvøksturinn verður meira støðugur og meira skipaður enn nú.

2.2. Umsitingarligar avleiðingar fyri land og kommunur

Uppskotið hevur umsitingarligar avleiðingar fyri Fíggjarmálaráðið, sum hvørt ár skal gera upp og kunngerá javningarprosent, og fyri Almannamálaráðið, sum hvørt ár skal javna almennu veitingarnar við javningarprosentinum.

Talan verður tó ikki um umsitingarligan meirkostnað.

2.3. Avleiðingar fyri vinnuna

Uppskotið hevur ikki umsitingarligar avleiðingar fyri vinnuna.

2.4. Avleiðingar fyri umhvørvið

Uppskotið hevur ikki avleiðingar fyri umhvørvið.

2.5. Avleiðingar fyri serstøk øki í landinum

Uppskotið hevur ikki avleiðingar fyri serstøk øki í landinum.

2.6. Avleiðingar fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir

Uppskotið hevur fíggjarligar og sosialar avleiðingar fyri tey sum móttaka almennar veitingar. Uppskotið tryggjar, at hesi frameftir fara at hava størri vissu fyri, hvussu teirra inntøkugrundarlag broytist frameftir. Eisini fáa tey størri trygd fyri, at keypsorkan verður varðveitt, og at tey fáa lut í búskaparvøkstrinum.

2.7. Millumtjóðasáttmálar á økinum

Uppskotið hevur ikki avleiðingar fyri millumtjóðasáttmálar á økinum.

2.8. Tvørgangandi millumtjóðasáttmálar

Uppskotið hevur ikki avleiðingar fyri tvørgangandi millumtjóðasáttmálar.

2.9. Marknaforðingar

Uppskotið hevur ikki við sær marknaforðingar.

2.10. Revsing, útpanting, sektir ella onnur størri inntriv

Uppskotið hevur ikki ásetingar um revsing, útpanting, sektir ella onnur størri inntriv.

2.11. Skattir og avgjöld

Uppskotið hevur ikki ásetingar um skattir ella avgjöld.

2.12. Gjöld

Uppskotið hevur ikki ásetingar um gjöld.

2.13. Áleggur lógaruppskotið fólki skyldur?

Uppskotið áleggur ikki fólkið skyldur.

2.14. Leggur lógaruppskotið heimildir til landsstýrismannin, ein annan enn landsstýrismannin ella til kommunur?

Uppskotið leggur ikki heimildir til landsstýrismannin, ein annan enn landsstýrismannin ella til kommunur.

2.15. Gevur lógaruppskotið almennum myndugleikum atgongd til privata ogn?

Uppskotið gevur ikki almennum myndugleikum atgongd til privata ogn.

2.16. Hevur lógaruppskotið aðrar avleiðingar?

Uppskotið hevur ikki aðrar avleiðingar.

2.17. Yvirlit yvir avleiðingarnar av uppskotinum

	Fyri landið ella landsmyndugleikar	Fyri kommunalar myndugleikar	Fyri pláss ella øki í landinum	Fyri ávísar samfelagsbólkar ella felagsskapir	Fyri vinnuna
Fíggjarligar ella búskaparligar avleiðingar	Ja	Ja	Nei	Ja	Nei
Umsitingarligar avleiðingar	Ja	Nei	Nei	Nei	Nei
Umhvørvisligar avleiðingar	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Avleiðingar í mun til altjóða avtalur og reglur	Nei	Nei	Nei	Nei	Nei
Sosialar avleiðingar			Nei	Ja	

Kapittul 3. Serligar viðmerkingar

3.1. Viðmerkingar til ta einstøku greina

Til § 1

Í greinini verður lýst, at endamálið við lógini er, at hon skal vera eitt amboð til at útrokna eitt árligt javningarprosent, sum skal nýtast til at javna upphæddir í almannalóggávuni. Her verður ikki bara hugsað um veitingar og pensjónir, men eisini um aðrar upphæddir, ið kunnu verða avgerandi fyri almannaveitingar. Til dømis mørkini fyri, hvussu nógv ein kann forvinna áðrenn mótroknað verður í almannaveitinum.

Til § 2

Greinin snýr seg um útrokning av javningarprosentinum.

Mælt verður til at brúka miðal av: 1) prosentvísu broytingini í lønarsáttmálanum hjá Fíggjarmálaráðnum (karmurin), og: 2) prosentvísu broytingini av prístalinum.

Lønarbroytingin verður roknað sum vigað miðal av lønini í tólv mánaða skeiðinum fram til 1. oktober samanborið við lønina í undanfarna tólv mánaða skeið.

Tann prosentvísa broytingin av prístalinum, sum verður nýtt í javningini, tekur støði í prístalinum fyri 3. ársfjórðing, sum verður kunngjørt 1. oktober á hvørjum ári, samanborið við prístalið fyri 3. ársfjórðing árið fyri.

Stk. 2. er ein áseting um hámark fyri javningarprosentinum. Ásett verður, at javningarprosentin kann ikki verða hægri enn vøksturin í almennu lønunum. Er roknaða javningarprosentin hægri enn almenni lønarvøksturin, verður javningin sett ájavnt við almenna lønarvøksturin.

Stk. 3. er ein áseting um minstamark á javningarprosentinum. Ásett verður, at javningarprosentíð kann ikki vera negativt. Er roknaða javningarprosentíð negativt verður javningin sett til null.

Til § 3

Landsstýrismaðurin í fíggjarmálum ásetir í seinasta lagi 1. november á hvørjum ári javningarprosentíð í kunngerð.

Til § 4

Henda grein gevur landsstýrismanninum heimild at áseta nærri reglur fyri útrokningina av javningarprosentinum. Hetta kann vera neyðugt, um uppgerðin av hagtølunum, sum eru grundarlag undir útrokningini av javningarprosentinum, verður broytt. Um hagtalsliga uppgerðin av til dømis lønunum ella prísunum verður broytt, kann landsstýrismaðurin gera samsvarandi broytingar í útrokningini av javningarprosentinum.

Til § 5

Lógin kemur í gildi 1. januar 2020. Sostatt verður fyrsta útrokningin av javningarprosentinum kunngjørd í seinasta lagi 1. november 2020. Hetta javningarprosentíð verður brúkt til javning av fólkapensjónini fyri 2021.

Fíggjarmálaráðið, xx. november 2017.

Kristina Háfoss
landsstýriskvinna

/ Bjarni Askham Bjarnason

Fylgiskjøl, sum ikki fáa lógargildi:

Fylgiskjal 2: “Trygg og varandi pensjónskipan”